

SOCKENPOLITIK PÅ TOPPNIVÅ

DET GAMLA radikala slagordet: »Sveriges utrikespolitik bör vara att icke ha någon utrikespolitik» har alltifrån begynnelsen med särskild entusiasm omfattats från socialdemokratiskt håll. Tyvärr har det emellertid inte alltid i praktiken tillämpats av socialdemokratiske regeringar. Man måste säga tyvärr — ty även om man alls inte är hågad att acceptera slagordets generella innebörd får man medge att det i speciella fall har mycket som talar för sig. Ett alldeles ovanligt typiskt sådant specialfall uppkommer i och med att hr Undén är utrikesminister.

Under det dryga dussintal år hr Undén beklätt utrikesministerposten i våra efterkrigsregeringar har han presterat en lång rad vittnesbörd om hur mycket bättre det varit om Sverige icke haft någon utrikespolitik — alltifrån utlämnandet av de baltiska militärflyktingarna och framåt. Frågan är dock om icke priset härvidlag hemfördes av de åtgärder svenska regeringen sistlidna juli vidtog för att äntligen få till stånd en bättre ordning i världspolitiken och närmare bestämt lösa krisen i Främre Orienten.

Det började, som man erinrar sig,

med att hr Undén — efter överläggningar med oppositionsledarna — instruerade ambassadör Jarring att i FN:s säkerhetsråd tala för ett inställande av FN-observatörernas verksamhet i Libanon med hänsyn till den amerikanska interventionen i landet. Man kan beklaga att oppositionsledarna av hr Undén lät övertala sig till att acceptera denna ståndpunkt, eftersom det för varje av formalism oförvillad syn måste stå klart, att FN-observatörerna i praktiken hade en ännu större uppgift att fylla efter den amerikanska landstigningen än före. En förmildrande omständighet var dock att oppositionsledarna i sin tur lyckades övertala hr Undén att fränfalla sin ursprungliga tanke att observatörerna helt och hållet skulle dras tillbaka. Man enades om kompromissen att de skulle kvarstanna men tillsvidare överksamma — för att inte kompromettera FN!

Detta var illa nog, men ont skulle bli värre. Hr Undén nöjde sig inte med en deklaration, vilken om än opåkallad och onödig dock inte behövde bli så iögonenfallande att den framstod som direkt förargelseväckande. Han ville också ha en resolution och ambassadör Jarring

instruerades att i ett formligt resolutionsförslag framlägga de svenska synpunkterna. När nyheten härom nådde Dag Hammarskjöld sökte denne genom upprepade vädjanden förmå hr Undén och svenska regeringen att avstå från en åtgärd som enligt generalsekretärens uppfattning skulle försvåra FN:s ställning.

Om dessa vädjanden informerades icke oppositionsledarna av hr Undén, som i stället utan deras hörande genomdrev sin vilja. Det svenska förslaget framlades i säkerhetsrådet och resultatet blev att det fälldes med nio röster mot två — Sveriges och Rysslands. Ingen kan ha blivit överraskad av detta. Inom säkerhetsrådet fanns det uppenbarligen bara två stater, nämligen Sverige och Ryssland, som icke ville göra någonting för att tillmötesgå Libanons begäran om skydd för dess integritet och suveränitet.

Utgången var med andra ord på förhand given och förslaget dömt att förkastas. Någon som helst praktisk betydelse hade det följaktligen inte. Däremot hade det en avsevärd psykologisk och moralisk betydelse. Som så många gånger förr i FN:s korta historia framstod Sverige, i skepnad av svenska regeringen, i skepnad av hr Undén, som Rysslands propagandistiska bundsförvant gentemot västmakterna och i första hand Förenta Staterna, av vilkas stöd och skydd den fria världens och därmed vår egen frihet beror. Det fanns inget som helst

annat motiv för den svenska aktionen än att demonstrera den svenska regeringens och närmare bestämt hr Undéns ovilja mot Förenta Staterna och inställsamhet gentemot Sovjetunionen.

Så uppfattades också allmänt det svenska resolutionsförslaget och reaktionen mot aktionen blev kraftig både utom och inom vårt land. Hr Undén försökte försvara sig med sin omtanke om FN, men den argumentationen föreföll inte särskilt övertygande i betraktande av att hr Undéns forne kabinettssekreterare och regeringskollega Dag Hammarskjöld dock får anses som en bättre auktoritet när det gäller att bedöma FN:s intressen. Inför opinionens tryck tog den svenska regeringen också som bekant till reträtten. Blott några dagar efter att ambassadör Jarring instruerats framlägga resolutionsförslag om inställandet av FN-observatörernas verksamhet i Libanon, beordrades han nämligen att stödja ett japanskt resolutionsförslag om en utvidgning av observatörernas verksamhet.

Inga juridiska hårklyverier kan bortskymma det faktum att regeringen därigenom utförde en helomvändning, som inte bara återförde den till utgångspunkten, utan t. o. m. förflyttade den ett stycke på andra sidan. Den tog med andra ord inte blott tillbaka vad den sagt, utan påstod motsatsen. Efter denna snöpliga antiklimax hade man kanske trott att våra statsmäns storpolitiska ambitioner skulle ha däm-

pats. Men, nej! Då kände man inte hrr Erlander och Undén. Ombedd av ingen uppträdde hr Erlander i radio och uttryckte sitt varma instämmande i det smådebrev till västmakterna, där kamrat Krustjev påyrkade en toppkonferens. Och som om detta inte varit tillräckligt satte han och hr Undén, mot oppositionsledarnas avrådan, i gång en kampanj för att övertala Danmarks och Norges regeringar att gemensamt med Sveriges stödjade Krustjevs initiativ. Detta försök misslyckades självfallet; upphovsmännen tycktes ha glömt att Danmark och Norge dock är medlemmar av Atlantpakten.

Ingalunda avskräckta av grannländernas kallsinnighet beslöt sig hrr Erlander och Undén för att under sådana förhållanden agera på egen hand och tillställde västmakterna en not där man uttryckte sina bekymmer för världsläget och förordade ett toppmöte. Till Moskva skickades en kopia, enligt vad som sedermera framkommit för att markera att man där på förhand visste sig ha meningsfränder. Även denna aktion visade sig som alla vet helt och hållet förfelad, sedan kamrat Krustjev efter sitt besök i Peking lät tanken på ett toppmöte falla och i stället utpekade FN:s generalförsamling som lämpligt forum för en debatt av krisen i Främre Orienten. I såväl det ena som det andra fallet gick Sveriges regering alltså obedd till och fick gå otackad från. De bägge excellensernas beskäftiga

försök att i Hamlets efterföljd vrida tiden rätt igen resulterade inte i något annat än först skam och därefter smålek för Sverige i den västliga världen och ett mycket förstrött bifall i den östliga.

Sin ironiska slutvinjett fick detta skede av hektisk storpolitisk aktivitet från regeringens sida under den utrikesdebatt som någon vecka senare ägde rum i Sveriges riksdag. Folkpartiledaren i första kammaren hr Ohlon erinrade statsministern om det avskräckande exemplet av den svenske landsortsredaktör, som i samband med 1870-71 års fransk-tyska krig skrev: »Jag har redan upprepade gånger varnat Bismarck!» Men hr Erlander blev inte svaret skyldig: »Till hr Ohlon vill jag bara säga, att det varit klokt av Bismarck att lyssna till den svenska varningen!» En välvillig åhörare skulle kanske varit benägen att uppfatta detta som ett utslag av subtil självironi. I så fall skulle han bli tagen ur sin villfarelse, när den svenska regeringen mottog det engelska svaret på Sveriges not om toppmötet. I ordalag, vilkas stilsamma hån var ett perfekt exempel på brittisk humor, instämde mr Selwyn Lloyd i den svenska regeringens synpunkter och tackade för dess behjärtade ingripande. Utan att ändra en min inkasserade hr Erlander detta bifall som ett bevis på den svenska statskonstens förträfflighet.

Med så blygsamma anspråk är det naturligtvis inte svårt att vara

belåten över sina egna insatser. Kanske ligger det nära tillhands att se hela saken från den skämtsamma sidan, inregistrera den bland den kedja av ömsevis löjliga och pinsamma incidenter, som utgjort svensk utrikespolitik efter andra världskrigets slut och försöka glömma den så fort som möjligt. Men det finns åtminstone en person, som inte lär få tillfälle att glömma den. Det är ambassadör Jarring. Man kan, utan att ifrågasätta hr Jarrings många och utomordentliga förtjänster, ifrågasätta lämpligheten av hans utnämning till ambassadör i Washington. Man kan hävda att denna utnämning är ett renodlat exempel på rätt man på fel post, att en person med hr Jarrings hemlighetsfulla, förtegnliga, inbundna läggning och utpräglad kritiskt-analytiska intellekt skulle prytt sin plats nästan var som helst utom just i Washington. Men vad som är utom all fråga är, att hans uppdragsgivare, hrr Undén och Erlander, som utsett honom till denna post samtidigt gjort hans uppgift näst intill olöslig. Icke nog med att hr Jarring skall behöva efterträda just Erik Boheman, Sveriges mest populära och framgångsrike ambassadör i Förenta Staterna och till hela sin naturell hr Jarrings motsats; till denna handicap läggs att han också skall behöva göra det såsom mannen, som ensam i säkerhetsrådet på ryssarnas sida demonstrerade mot Förenta Staterna. Det är svensk utrikespolitik av i dag.

Sverige bör förvisso ha en utrikespolitik. Men det minsta man kan begära av den är att den i stället för att väcka misstro resp. åtlöje bland våra vänner skall präglas av värdighet, fasthet och konsekvens och att den i stället för att inrangera oss bland Rysslands propagandistiska bundsförvanter klart markerar vår samhörighet med den fria världen. Skulle man inte under sådana omständigheter avstå från utrikesministern hellre än att avstå från utrikespolitiken? Tanken är inte ny. Redan i samband med den skandalösa roll, Sverige nödgades spela i FN efter ryssarnas nedskjutning av de svenska flygplanen över Östersjön förordade Svenska Dagbladet hr Undéns avgång. Detta förslag har under sommarens tragikomiska utrikespolitiska förvecklingar tagits upp på nytt av flera tidningar. Självfallet har det mycket som talar för sig. Om man likafullt tvekar att ansluta sig till det, är anledningen att man vet vad man har, men inte vad man får. Mot bakgrunden av de senare årens socialdemokratiska partibelöningar inom utrikesförvaltningen, är det långt ifrån säkert att — som man länge velat tro — varje förändring på utrikesministerposten skulle vara en förändring till det bättre. Vad man än må säga om hr Undén, han har dock en obestridlig erfarenhet på sitt område. Vem vågar utgå från att det skulle vara en vinning om han efterträddes av exempelvis hr Jödahl, hr Edberg

eller fru Rössel? Så långt i fråga om resignation har man alltså drivits under nuvarande regim att man föredrar t. o. m. hr Undén framför det ovissa.

Den enkla slutsatsen blir — och

analogt slutsatser har man under detta valår kunnat dra på nästan alla andra politiska områden — att en ny och bättre utrikespolitik kan man våga hoppas på först under en ny och bättre regering.